

مرکز تحقیقات استراتژیک
معاونت پژوهش‌های سیاست خارجی

گزارش

شماره ۲۹۶

تیر ۱۳۹۶

عقیقه عابدی
مرکز تحقیقات استراتژیک

موضع روسیه در قبال تحركات جدید آمریکا در سوریه

مقدمه

شرایط نبرد بر روی زمین سوریه دیگر به پیچیدگی سابق نیست و شفاف شدن صف آراییی نگرانی‌ها را درباره امکان آغاز نبرد بزرگتر در سوریه افزایش داده است. از یک طرف به واسطه برقراری آتش بس دولت سوریه با ده‌ها گروه مسلح و پیشروی نیروهای دولتی با پشتیبانی زمینی و هوایی ایران و روسیه بر روی زمین تغییرات مثبتی در جهت اهداف تهران، دمشق و مسکو رخ داده است اما از سوی دیگر با افزایش اقدامات نظامی آمریکا بر علیه دولت سوریه، حمایت تسلیحاتی واشنگتن از نیروهای کردی و مخالفان سوری و نزدیک شدن به لحظه از بین رفتن دیوار حایل داعش بین دو جبهه نیروهای متحد دمشق و حامیان مخالفان، این بیم می‌رود که مخالفان سوری می‌توانند همه توان خود را علیه دولت دمشق به کار گیرند و در این صورت زمان انتخاب دشوار برای دولت سوریه، ایران و روسیه در سوریه فرا خواهد رسید. این سناریو پرسش‌های مهمی را به وجود می‌آورد از جمله اینکه آیا جنگ با تروریسم جای خود را به جنگ رو در رو بین دو طرف حامیان و مخالفان دولت

سوری خواهد داد؟ و موضع روسیه در قبال آن چه خواهد بود؟ ایران برای پرهیز از وارد شدن به جنگ با آمریکا در سوریه و یا کاهش هزینه‌های آن چه راهبردهایی باید اتخاذ کند؟

بر این اساس گزارش حاضر ضمن بررسی تحركات جدید آمریکا در سوریه، مواضع روسیه در اینباره را ارزیابی نموده است؛ موضوعی که می‌تواند در شکل‌گیری روند جدید در بحران سوریه موثر باشد.

تحركات جدید آمریکا در سوریه

ظاهراً آمریکایی‌ها اهداف خود را در سوریه مشخص کرده‌اند که همراه با تدارک زمینی و حملات هوایی می‌باشد.

(۱) شواهد نشان می‌دهند استقرار نیروهای زمینی آمریکا و متحدانش در خاک اردن تنها برای حمایت آموزشی و لجستیکی از نیروهای معارض مسلح سوری برای حفظ و بهبود موقعیت نیست، بلکه احتمالاً واشنگتن در حال تدارک مقدمات طرح ب در

۲ موضع روسیه در قبال تحركات جديد أمريكا در سوریه

۳) نیروهای آموزش دیده مخالف سوری همزمان در دو استان درعا و سویدا (نزدیکی دمشق) با دولت سوریه در حال نبرد هستند و از سوی دیگر در رقه با این نیروها برای تسلط بر داعش رقابت می‌کنند. تسلط این نیروها بر استان های درعا و سویدا با توجه به مرزهای مشترک آنها با اردن می‌تواند ضمن اینکه حمایت لجستیکی آنها از سوی آمریکا را شدت و سرعت ببخشد، تهدید جدی علیه پایتخت سوریه خواهد بود.

۴) از زمان روی کار آمدن دولت ترامپ، نیروهای آمریکایی به دفعات به مواضع دولت سوریه حمله کرده‌اند، که نشان می‌دهد حمله ارتش آمریکا به پایگاه هوایی شعیرات در ماه آوریل تصادفی نبوده و آغاز یک سلسله اقدامات برنامه ریزی شده برای تضعیف دولت سوریه است.

در کل اقدامات اخیر واشنگتن در منطقه و حملات ارتش آمریکا به مواضع دولتی سوریه حاکی از تلاش آمریکا برای تغییر موازنه در سوریه به نفع مخالفان و خنثی کردن هر نوع توافق آتش بس (آستانه) و طرح سیاسی می‌باشد که در غیاب آمریکا در ماه‌های اخیر منعقد شده است. امری که می‌تواند دو پیامد اساسی داشته باشد؛ ۱) یا صحنه نبرد به جنگ مستقیم حامیان سوریه و مخالفان آن تبدیل شود ۲) در صورت بازگشت به میز مذاکرات، مخالفان اسد در موضع قدرت قرار داشته باشند.

ارزیابی مواضع روسیه

پس از سرنگونی جنگنده سوخو-۲۲ سوری توسط ائتلاف آمریکایی در ۳۰ کیلومتری جنوب شهر رقه، روس‌ها هم واکنش سیاسی داشته و هم هشدار نظامی دادند. سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه

سوریه است. انتقال سیستم موشکی «هیمارس»^۱ از اردن به سوریه^۲ به نظر می‌رسد در راستای ایجاد منطقه ای امن در این بخش سوریه انجام شده است.^۳ ایجاد این منطقه امن نیز در کل در جهت عملیاتی شدن طرحی ارزیابی می‌شود که می‌توان بر آن عنوان کمربند امنیتی در شرق سوریه گذاشت که شامل صحرای سوریه، تدمر و مناطق شرقی سوریه همچون استان دیرالزور می‌شود.

۲) از زمان به قدرت رسیدن دونالد ترامپ در آمریکا، واشنگتن هفت محموله تسلیحاتی برای کردها ارسال نموده است.^۴ صرف نظر از اینکه کردها نیروهای موثر زمینی در جنگ علیه داعش هستند، درباره علل و انگیزه‌های آمریکا برای این اقدام گمانه زنی‌های زیادی وجود دارد. یکی از مهمترین احتمالات توافق واشنگتن با کردها، درباره احداث پایگاه های نظامی در شمال سوریه است که با تثبیت حضور آمریکا در جنوب شرقی و شرق سوریه می‌تواند به معنای محاصره مناطق تحت کنترل دولت سوریه باشد.

۱. هیمارس، یک کامیون بار موشک انداز است که می‌تواند تا شعاع ۳۰۰ کیلومتری اهداف را منهدم کند.

۲. نیروهای ائتلاف در اعلامیه‌هایی که بر فراز این منطقه تا شهر تنف رها می‌کنند، می‌نویسند: «شما وارد یک منطقه امن شده‌اید، این یک تجاوز است و نیروهای ما در برابر آن اقدام خواهند کرد.»

See more: <http://www.foxnews.com/world/2017/06/14/un-investigators-syria-de-escalation-has-limited-effects.html>

3. See more: <https://www.ft.com/content/fa143fe6-55aa-11e7-80b6-9bfa4c1f83d2?mhq5j=e2>

۴. سلاح هایی مانند زرهپوش ها، خمپاره ها، موشک های حرارتی، تیربارهای بزرگ، تفنگ های خوکار و نیمه خودکار و دوربین های دید در شب است

این در حالی است که اوایل ژوئن خبرگزاری رویترز، از مذاکره مخفیانه آمریکا و روسیه برای ایجاد منطقه کاهش تنش در جنوب سوریه خبر داد. بر اساس این اخبار پیشنهاد آمریکایی‌ها ایجاد یک منطقه کاهش تنش خارج از فرایند آستانه است. بنا براین گزارش‌ها، نمایندگان ویژه دو طرف (آلکساندر لاورنتیوف از طرف روسیه و مایکل راتنی از طرف آمریکا) و مقام‌های دیگر دو کشور ظرف هفته‌های گذشته، دست کم دو بار در پایتخت اردن با یکدیگر دیدار کرده‌اند. گفته می‌شود، گفت‌وگوهای صورت گرفته، مذاکراتی مقدماتی برای تعیین خطوط مرزی مربوط به منطقه کاهش تنش در استان درعا واقع در مرز با اردن و قنیطره، در مرز بلندی‌های جولان بوده و احتمال می‌رود این مذاکرات ادامه یابد.^۷

به عبارت دیگر آنچه از مجموع مواضع

روسیه در قبال تحركات آمریکا در سوریه

استنباط می‌شود این است که در حالی که دولت

ترامپ در داخل آمریکا به شدت در رابطه با

روسیه زیر فشار قرار دارد، مسکو نمی‌خواهد به

تنش‌ها با واشنگتن بیافزاید. روس‌ها از طرفی

رایزنی‌های دوجانبه با آمریکایی‌ها را دنبال می‌کنند و از سوی دیگر به دنبال کانال‌های جدید برای بهبود مناسبات با واشنگتن هستند. به هر حال به رغم تحریم‌های جدید آمریکا علیه روسیه، همکاری‌ها در موضوعاتی چون اوکراین به عنوان دریچه‌های برای کاهش فشارهای اقتصادی واشنگتن علیه مسکو روی میز قرار دارند. البته روس‌ها بیشتر به دنبال حل و فصل مسایل دوجانبه هستند اما بحران‌های منطقه‌ای

روسیه در اظهاراتی سرنگون کردن جنگنده سوری را «عملی تجاوزکارانه و حمایت از تروریست‌ها» خواند و از واشنگتن خواست به تمامیت ارضی سوریه احترام بگذارد و آن را رعایت کند. روسیه همچنین اعلام کرد که اجرای تفاهم نامه نظامی با آمریکا را برای جلوگیری از وقوع چنین حوادثی متوقف می‌کند و تهدید کرد نیروی هوایی آن کشور همه هواپیماهایی را که در منطقه عملیاتی نیروی هوایی روسیه در سوریه، در تردد باشند، هدف قرار خواهد داد.^۵ اما پس از تحولات لاوروف در گفتگوی تلفنی با رکس تیلرسون همتای آمریکایی خود ضمن اعلام آمادگی برای مذاکره با آمریکا درباره محورهای گوناگون از جمله موضوع سوریه و اوکراین، اعلام کرد مسکو در انتظار پاسخ واشنگتن به پیشنهاد ارائه شده برای بهبود روابط دو کشور است.^۶

در واقع مجموع مواضع مسکو در قبال تحولات اخیر نشان می‌دهد روسیه از تحركات نظامی آمریکا در سوریه نگران است اما به دنبال تشدید تنش‌ها نیست.

به نظر می‌رسد واکنش اولیه روسیه به ساقط شدن جنگنده روسی ارتش سوریه، اقدامی تاکتیکی با دو هدف بود؛ اول اینکه به طرف سوری اطمینان دهد که از این اقدام آمریکا اطلاعی نداشته و از سوی دیگر مانع اقدامات هماهنگ نشده ائتلاف آمریکایی در سوریه شده و به عبارت دیگر مانع از تبدیل جنگ علیه تروریسم به جنگ رودرروی سوریه و آمریکا شود.

5. See more: <https://ir.sputniknews.com/us/201706192605987/>

۶. قابل مشاهده

<http://www.irna.ir/fa/News/82574503/>

7. See more: <https://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-syria-deraa-idUSKBN1902HR>

سیاسی پیرامون سوریه از جمله آستانه و ژنو نگاه جدی تری باید داشته باشد. در مجموع به نظر می‌رسد ایران نیز در اینبار باید جدیت بیشتری داشته باشد و در این راستا تساهل بیشتر نسبت به دعوت آمریکا به نشست آستانه می‌تواند حداقل به شکل تاکتیکی کاربرد داشته باشد.

۲) حمایت از ابتکار نو برای شکل‌گیری

مکانیزم جدید برای مبارزه بین‌المللی با داعش؛ پرتاب ۶ موشک بالستیک میان‌برد از داخل خاک ایران به مواضع داعش در سوریه، اقدام بسیار هوشمندانه و موفقیت‌آمیزی برای ارتقای پرستیژ منطقه‌ای و وجهه ایران در مبارزه با تروریسم بود. به نظر می‌رسد علاوه بر ابتکارها و هزینه‌های یکجانبه ایران در امر مبارزه با تروریسم، مناسب‌تر است تهران اعلام کند از ایجاد یک ابتکار منطقه‌ای و یا بین‌المللی برای مبارزه جمعی با تروریسم و در معنای خاص داعش در سوریه استقبال می‌کند که این ابتکار می‌تواند از درون نشست پیشرو در آستانه و یا ژنو بیرون آید.

۳) افزایش رایزنی با متحدان در سوریه؛ در

همین حال باید در رایزنی‌های جدید با روس‌ها، انگیزه‌های روسیه برای حمایت از آزادسازی مناطق شرقی و مرکزی سوریه از کنترل داعش را افزایش داد. تمرکز بر مبارزه با داعش در این مناطق و پرهیز از برخورد با آمریکا، می‌تواند بهانه‌ها و امکانات آمریکا برای ایجاد کمربند امنیتی در شرق سوریه را خنثی کند.

۴) واگذاری تحركات زمینی در مرزهای

شرقی سوریه به حشد الشعبی؛ تلاش نیروهای حشدالشعبی عراق برای قطع کانال ارتباطی داعش در

به عنوان کارت‌های مسکو در این رابطه کاربرد دارند. ضمن اینکه دوستان مشترک آمریکا و روسیه، به ویژه اسرائیل نیز می‌توانند به نزدیک ساختن واشنگتن و مسکو کمک کنند.

جمع‌بندی

رقابت برای تسلط بر شهر تنف، یک شهر سوریه در مرز عراق، در هفته‌های گذشته، تنها یک نمونه از رقابت جدید نیروهای رقیب در سوریه برای تسلط بر شرق این کشور نیست، بلکه نشانه آگاهی دو طرف از نزدیک شدن به یک رویارویی اجتناب‌ناپذیر است. اما با توجه به هزینه‌های غیرقابل انکار آن، باید راهبردهایی اتخاذ کرد که از امکان رویارویی کاسته و بهانه و توجیه آمریکا برای مداخله نظامی بیشتر در سوریه را از واشنگتن بگیرد. بر این اساس به نظر می‌رسد ایران باید این تدابیر را در نظر داشته باشد؛

۱) حمایت دیپلماتیک از راهکار سیاسی و

برجسته نمودن آن (به رغم دنبال نمودن برنامه‌ها و اهداف نظامی بر روی زمین)؛ شرایط کنونی و حمایت آمریکا از مخالفان احتمالاً نشست پیش‌رو در آستانه را تضعیف خواهد کرد، مگر اینکه روسیه، ایران و ترکیه ابتکار جدید طراحی کنند.

روسیه و ترکیه انگیزه‌های لازم برای تحول مثبت در رایزنی‌های سیاسی پیرامون سوریه را دارند. اگر چه روسیه به دنبال کاهش تنش‌ها با آمریکا است و بر این اساس در جستجوی راهکاری برای هماهنگی و همکاری با آمریکا در موضوع سوریه است، با این حال بسیار تمایل دارد که نشست آستانه موفقیت‌آمیز باشد. از سوی دیگر ترکیه نیز به دلیل نگرانی از اقدامات آمریکا در سوریه به ویژه حمایت تسلیحاتی از کردهای سوریه، طبیعتاً اینبار نسبت به نشست‌های

۵ موضع روسیه در قبال تحركات جديد آمريكا در سوریه

عراق و سوریه، اگر چه با واکنش آمریکا مواجه شد، اما این واکنش به دلیل وجهه مشروعی که این نیروها در جنگ علیه داعش در منطقه و جهان دارند، چندان شدید نبود. در واقع حضور حشدالشعبی در این منطقه نیز می‌تواند یک نیروی آلترناتیو برای سپاه مورد حمایت ایران در سوریه باشد که در مسیر اجرای طرح‌های آمریکایی در این ناحیه چالش ایجاد می‌کند.

